

Verslag bijeenkomst Erfgoed en Omgevingswet 16 mei 2023

Noordelijke Steunpunten

Na een goed verzorgde lunch waarbij we eindelijk weer eens live met onze intergemeentelijke én interprovinciale collega's konden bijpraten werden we welkom geheten door Dick Bloemhof van Steunpunt Monumentenzorg Fryslân.

Het programma bestond uit vier presentaties:

Presentatie Els Romeijn van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) over de stand van zaken rondom de Omgevingswet vanuit het rijks perspectief. 3

Linkjes met betrekking tot presentatie van Els 4

Mentimeter door de Noordelijke Steunpunten 5

Martin van Bleek, namens het landelijke steunpuntennetwerk over de omgeving van het monument en wat hierin onder de Omgevingswet veranderd..... 8

Linkjes met betrekking tot de presentatie van Martin:..... 9

Jaap Bonnema, gemeente Waadhoeke, over het DSO 10

Linkjes met betrekking tot de presentatie van Jaap 10

In dit verslag geven wij per presentatie de hoogtepunten en belangrijke linkjes aan (je kan in het overzicht hierboven naar de betreffende pagina klikken).

Presentatie Els Romeijn van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) over de stand van zaken rondom de Omgevingswet vanuit het rijks perspectief.

Allereerst handig om te weten dat vanuit de RCE Els de adviseur erfgoed en ruimte is voor Fryslân, voor Drenthe is dat Jeroen Bootsma en voor Groningen kan je terecht bij Marlijn Baarveld.

Hoofdpunten uit de presentatie van Els:

- 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht, dan moet je er als gemeente dus klaar voor zijn.
- Naar verwachting zal de RCE in het vierde kwartaal een wetgevingsupdate geven, mogelijk zal deze (deels) digitaal zijn. Zodra wij hier meer informatie over hebben dat sturen wij dat natuurlijk naar jullie door.
- Erfgoed onder de Omgevingswet is ingedeeld in de “schijf van 5”. Belangrijk is om je te realiseren dat erfgoed onder de Omgevingswet een fysiek raakvlak moet hebben, daardoor is de definitie van erfgoed onder de Omgevingswet enger dan onder de Erfgoedwet.
- Na 1 januari werken we allemaal met de beleidscyclus:

Het is dan ook van belang goed na te denken over wat je in deze cyclus stopt en bij het opstellen van “inputdocumenten” zoals gebieds- en landschapsbiografieën ook goed nadenkt over wat kunnen/willen wij als gemeente met de waarden die we nu constateren én dat je heel goed nadenkt over hoe je zorgt dat burgers bij het gehele proces betrokken zijn.

- Els benoemt ook nog de mogelijkheid om met programma's een afgekaderd deel van de gehele integrale omgevingsaanpak uit te werken. Denk aan de RES (regionale energiestrategie), maar dat kan natuurlijk ook voor erfgoed.
- Omgevingsplan:
  - De instructieregels zijn onder de Omgevingswet uitgebreider dan nu, kortweg:
    - Huidige situatie: je moet rekening houden met...
    - Onder OW: je moet inventariseren, waarderen en toewijzen. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de omgeving van het monument (incl. Wereld erfgoed).

- Let op!: De overgangstermijn voor het tijdelijke omgevingsplan is niet opgerekt, dus na inwerkingtreding OW heb je ongeveer 5 jaar om over te gaan naar een volledig omgevingsplan.
  - Voorbeeldregels zijn voor erfgoed nog niet beschikbaar, dit hangt onder andere op een verschil van inzicht tussen de RCE en de VNG. RCE bekijkt de regels vanuit het type erfgoed en VNG vanuit de betreffende activiteit.
    - Eg: Als er sprake is van archeologisch waarde x dan moet bij activiteit 1 worden voldaan aan A en bij activiteit 2 moet worden voldaan aan B. VS Als activiteit 1 in de planning staat en er blijkt sprake te zijn van archeologische waarde x dan moet worden voldaan aan A.
  - Er komt een aangepaste wegwijzer omgevingsvergunning met daarin specifieke aandacht voor archeologie.
  - De handige links en documenten, zoals de checklist minimale acties en handreiking begrippenkader die Els heeft benoemd in haar presentatie hebben wij natuurlijk opgenomen in ons overzicht.
- Zo ook de link over het digitaliseren van erfgoed o.a. ten bate van het DSO. Werkgroep De Databeet werkt in dit kader aan het Erfgoed Registratie Systeem (ERS); zie: Werkgroep 'De Data-Beet' (monumentengemeenten.nl)

Vragen uit de zaal:

- Wat houdt de erfgoedbalans in?
  - Is de grofweg de landelijke stand van zaken van erfgoed(beleid), zie <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedmonitor/erfgoedmonitor-en-erfgoedbalans>
- Wanneer komt de aangepaste wegwijzer omgevingsvergunning beschikbaar?
  - Wordt intern nog over nagedacht, waarschijnlijk vanaf 1 januari anders mogelijk te ingewikkeld voor de gebruikers
  - Duidelijk roep uit de zaal om deze wel eerder beschikbaar te stellen, als er duidelijk bij staat dat het geldt na invoering OW snappen we dat echt wel!

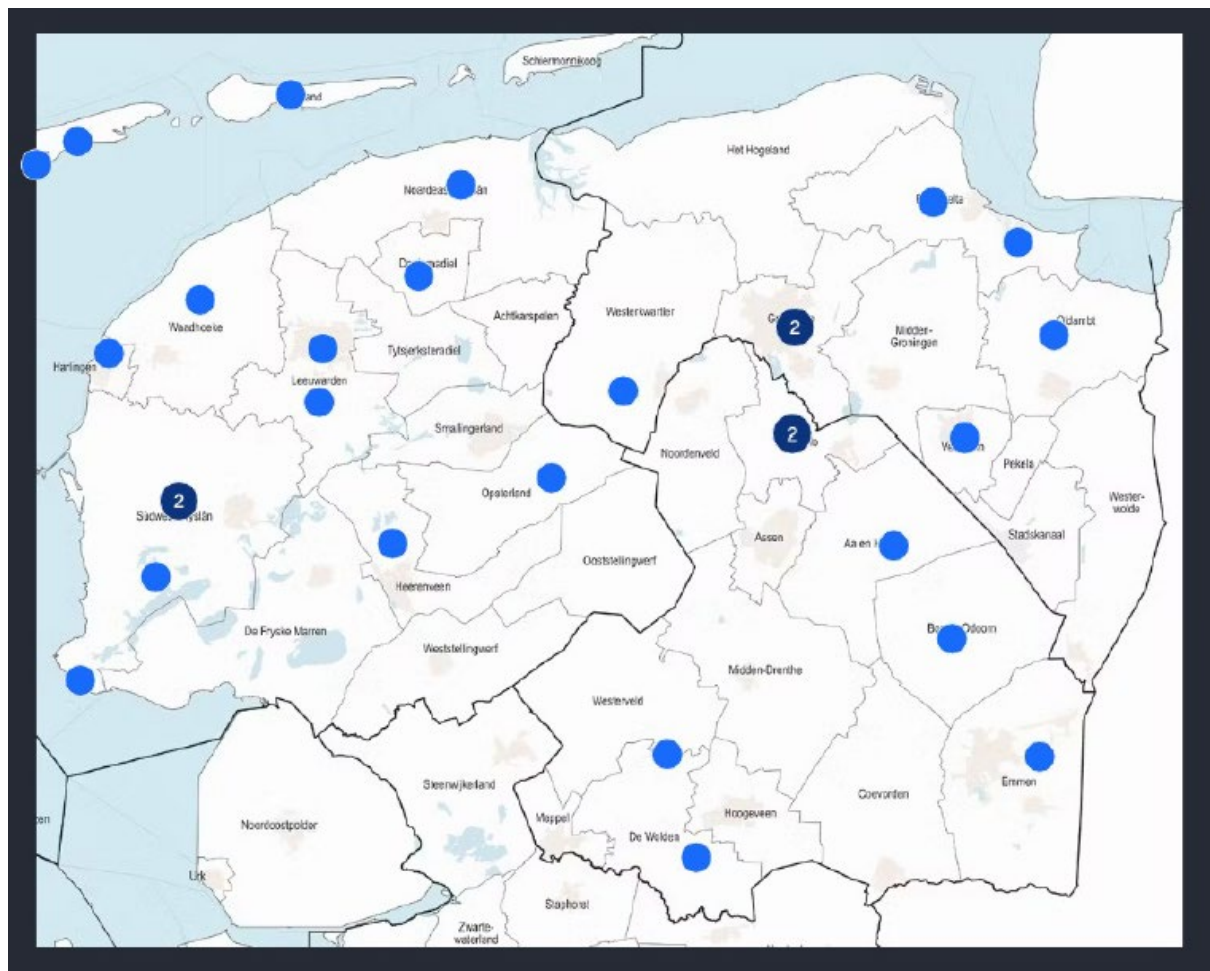
Linkjes met betrekking tot presentatie van Els

- presentatie van Els
- checklist minimale acties
- handreiking begrippenkader
- ons overzicht met relevante links erfgoed en Omgevingswet.
- Werkgroep 'De Data-Beet' (monumentengemeenten.nl)
- <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedmonitor/erfgoedmonitor-en-erfgoedbalans>

Mentimeter door de Noordelijke Steunpunten

Nu we van Els in vogelvlucht de stand van zaken vanuit het Rijk hebben gekregen is het tijd om eens in te zoomen op hoe de gemeenten ervoor staan. Vanuit de Noordelijke steunpunten hebben we daarom een mentimeter gemaakt. Op ons verzoek hebben alleen de aanwezige gemeentebesturen de mentimeter ingevuld. Hieronder nemen we de resultaten even kort door:

We hadden een mooie spreiding over de drie noordelijke provincies in de zaal. Op de vraag wat de Omgevingswet voor jouw gemeenten gaat betekenen werd door de deelnemers heel divers gereageerd, maar de meesten verwachten wel dat het veel werk zal zijn.

Gemiddeld denken de aanwezige gemeenten voor 59,6% klaar te zijn voor de Omgevingswet. Aan het eind van de mentimeter dacht echter 51,6% van de gemeenteambtenaren zelf klaar te zijn voor de Omgevingswet.

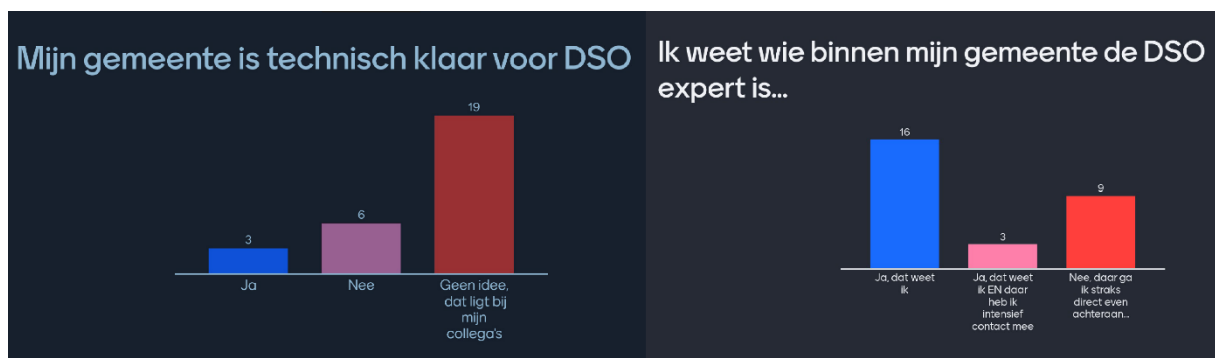
Van de aanwezige gemeenten was er 1 waar het omgevingsplan al gereed is en 22 die bezig zijn met het opstellen van een omgevingsplan.

Op de vraag of erfgoed voldoende geborgd is in het (concept)omgevingsplan reageerde 1 gemeente met ja, 3 met nee en 26 gemeenten wisten het niet of is het omgevingsplan nog niet concreet genoeg.

En dan het DSO, zijn de gemeenten daar klaar voor?

3 gemeenten al wel, 6 gemeenten nog niet en 19 gemeenten gaven aan dat het DSO bij collega's ligt en ze het dus niet weten. Gelukkig weten uit 19 gemeenten de aanwezige ambtenaren wie bij hun de DSO-expert is, 3 hebben zelfs intensief contact met hun DSO-expert.

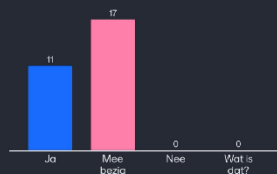

En de nieuwe inrichting van de adviescommissie? Hoe staat het daarmee?

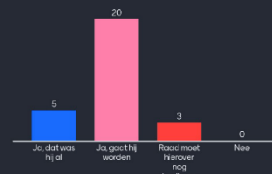
Ruim een derde van de gemeenten heeft al een nieuwe gemeentelijke adviescommissie voor omgevingskwaliteit en de overige gemeenten zijn er mee bezig.

Voor slechts 3 gemeenten moet de raad nog beslissen over de breedte van de adviescommissie, voor de overige gemeenten geldt dat het al een brede commissie is, dan wel een brede commissie gaat worden.

Mijn gemeente beschikt over een nieuwe gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit ...

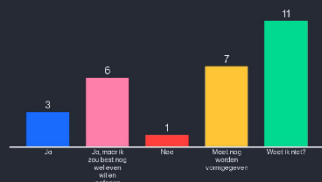
Deze adviescommissie zal een brede commissie voor kwaliteit van de fysieke leefomgeving worden...

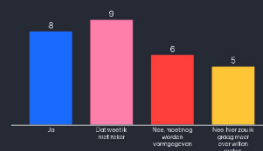
En vergunningverlening? Zijn we daar een beetje klaar voor?

Voor 11 gemeenten is dat (nog) niet bekend en voor 7 moet het nog worden vormgegeven. 9 gemeenten zijn er klaar voor, maar 6 daarvan zouden graag nog wel even oefenen. Dit is natuurlijk een steekproef onder voornamelijk (erfgoed/RO)beleidsambtenaren, we kunnen ons voorstellen dat de antwoorden bij de collega's van vergunning, toezicht en handhaving heel anders zijn. Dat laatste geldt natuurlijk ook voor de vraag of de gemeenten klaar zijn voor het verlenen van vergunningen voor archeologische rijksmonumenten.

Mijn gemeente is helemaal gereed om (vanaf 1 januari) omgevingsvergunningen te verlenen...

Mijn gemeente is gereed om vergunningen voor archeologische rijksmonumenten te gaan verlenen...

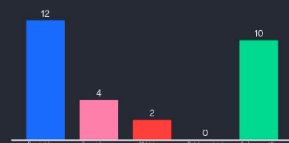

Maar gemeenten zijn natuurlijk niet de enige partijen voor wie een en ander veranderd onder de Omgevingswet. Ook voor de initiatiefnemer gaan dingen straks anders en zijn er (grotere) verplichtingen op bijvoorbeeld participatie en de specifieke zorgplicht. In hoeverre hebben de gemeenten hun processen zo ingericht dat ze daar goed op kunnen toezien?

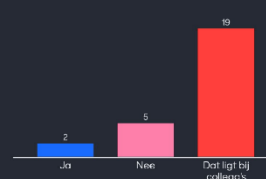
12 gemeenten geven aan dat de gemeente in haar participatiebeleid heeft aangegeven hoe wordt toegezien op de participatieverplichting van initiatiefnemers, voor 2 gemeenten is dit met een intern overleg (bijvoorbeeld aan de intake tafel), voor 4 gemeenten wordt dit per geval bekeken en voor 10 gemeenten gaat het op een andere manier, bijvoorbeeld in overleg met de initiatiefnemers. Tussen beoordeling van geval tot geval en anders zal dus enige overlap bestaan.

Over de specifieke zorgplicht werd veelal aangegeven dit bij collega's ligt. Dat sluit natuurlijk aan bij de eerdere constatering dat er weinig ambtenaren van de afdelingen vergunning, toezicht en handhaving aanwezig waren.

Mijn gemeente checkt de *participatieverplichting* van de initiatiefnemer tijdens een vergunningprocedure, middels...

Binnen mijn gemeente weten we wat de *nieuwe specifieke zorgplicht* bij initiatiefnemers inhoud...

Op basis van de ingevulde reacties en de geluiden uit de zaal blijkt dat er vooral behoefte is aan meer informatie over archeologie (ook/juist niet rijks beschermd), participatie en de specifieke zorgplicht. Hier zal op de bijeenkomst van 14 november aandacht aan worden besteed.

Martin van Bleek, namens het landelijke steunpuntennetwerk over de omgeving van het monument en wat hierin onder de Omgevingswet veranderd.

In de huidige situatie wordt in Nederland de omgeving van het monument vaak alleen gezien als het kadastrale perceel waar het monument op staat. Hierbij werd als argument vaak aangedragen dat de (impact van/op de) bredere omgeving al via welstand was geborgd. Echter hebben we de laatste jaren gezien dat door het steeds verder uitkleden van welstand de omgeving van monumenten onder druk is komen te staan.

Met de komst van de Omgevingswet kan de zorg voor de omgeving van het monument weer beter worden opgepakt.

Het bekendste voorbeeld van de omgeving van een monument is het molenbiotoop. In de presentatie van Martin staan ook enkele voorbeelden van (al dan niet geslaagde) omgeving van het monument.

Belangrijk aandachtspunt is dat gemeenten in het omgevingsplan regels op moeten nemen voor bouw/sloop in beschermde gezichten en regels m.b.t. cultuurlandschap.

Een en ander betekent niet dat de omgeving zelf beschermd is, maar wel dat bij activiteiten in de omgeving van een monument rekening gehouden moet worden met de impact van deze activiteiten op het monument. Daaruit volgt dat het mogelijk is dat zaken die nu niet vergunningsplichtig zijn dat onder de Omgevingswet wel moeten zijn. Het is daarom van belang dat de gemeente goed vastlegt wat de richtlijnen zijn voor de omgeving van het monument in het omgevingsplan.

Hierbij wordt uitgegaan van de definitie van monument onder de Omgevingswet. In de handreiking begrippenkader cultureel erfgoed onder de Omgevingswet [\[linkje\]](#) staat monument gedefinieerd als: **monument** = onroerende zaak¹² die deel uitmaakt van cultureel erfgoed (begripsbepaling Omgevingswet verwijst naar begripsbepaling in artikel 1.1 van de Erfgoedwet). In de (niet uitputtende!) specificatie daaronder staan karakteristieke panden specifiek vermeld als voorbeeld van monumenten onder de omgevingswet.

Martin geeft aan dat de gebruikte voorbeelden nog verder ontsloten worden met achterliggende data zodat deze als oefenobject gebruikt kunnen worden.

[Linkjes met betrekking tot de presentatie van Martin:](#)

- [Presentatie Martin](#)

Jaap Bonnema, gemeente Waadhoeke, over het DSO

De laatste presentatie was van Jaap Bonnema. Hij is werkzaam bij de gemeente Waadhoeke en houdt zich daar bezig met DSO en de software die ze daarvoor hebben.

Belangrijkste punten uit de presentatie van Jaap zijn:

Het nieuwe omgevingsloket is niet het DSO, het is enkel het eerste gezicht (richting initiatiefnemers) van het DSO. Het is zeg maar de voordeur, daar blijven nog steeds kleine aanpassingen aan komen.

Belangrijkste punten voor jouw gemeentelijke 'DSO-systeem':

- Je systeem moet kunnen 'praten' met het aanvraag systeem.
- Je moet indieningsvereisten aan kunnen leveren aan het aanvraagstelsel (en liefst ook vergunningcheck)
- Als er andere diensten buiten gemeente moeten beoordelen/toetsen/adviseren moet je instellen dat dat automatisch doorgestuurd wordt.
- Je moet zorgen dat jouw software met de samenwerkingsfunctionaliteit kan praten
- Je VTH software moet omgevingsvergunningen publiceren in DSO (met BOPA contour)
- Wijzigingen aan de omgevingsplan kan je doorgeven in STOP-TPOD (nieuwe taal) of TAM-IMRO (huidige, dus eigenlijk oud gereedschap gebruiken om aanpassingen te verwerken)
- VNG heeft een "klaar voor de start" tool: <https://omgevingswet.vng.nl/>
- Zet vooral ook in op goede koppeling tussen beleid en VTH!

Vragen/opmerkingen uit de zaal:

- Hoe komen de Rijksmonumenten in het DSO, moet je daar als gemeente nog iets voor doen?
  - Nee, dat loopt via kadaster dus is geborgd
- TIP: als jouw gemeentelijke adviescommissie werkt met Portaal dan is deze te koppelen via de samenwerkingsfunctionaliteit
- Zijn er voorbeelden voor indieningsvereisten voor erfgoed?
  - Daar gaan we achter aan, evenals de voorbeeld planregels
  - Er is al wel een register van toepasbare regels, naar verwachting kunnen de interne DSO collega's daar mee uit de voeten.

Linkjes met betrekking tot de presentatie van Jaap

- [presentatie van Jaap](#)
- <https://omgevingswet.vng.nl/>